

Sygn. akt

III AUa 140/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **26 stycznia 2021 r.**

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	Sędzia SA Ewa Preneta-Ambicka (spr.)
	Sędziowie:	Irena Mazurek Katarzyna Kaczmarczyk-Kłak
	Protokolant	sekretarz sądowy S. L.

po rozpoznaniu w dniu **26 stycznia 2021 r.**

na rozprawie

sprawy z wniosku **M. O. (1)**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.**

o podleganie ubezpieczeniom społecznym

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od wyroku **Sądu Okręgowego w Rzeszowie**

z dnia **23 listopada 2018 r.** sygn. akt **IV U 402/18**

I. **oddala apelację,**

II. **nie obciąża wnioskodawczynie M. O. (1) kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt III AUa 140/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 23 stycznia 2018 r. znak (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. powołując się na przepisy art. 83 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 9 pkt 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt 4 i art. 14 ust. 1, 1a i 2 ustawy z dnia 13 X 1998 r. – o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że M. O. (1) jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym od 1 marca 2017 r. do 30 czerwca 2017 r. oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 1 marca 2017 r.. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podał, że z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej M. O. zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego od 1 marca 2017 r. ale w okresach od 4 sierpnia 2010 r. do 31 stycznia 2016 r. oraz od 1 marca 2016 r. do 30 czerwca 2017 r. miała ustalone prawo do renty rodzinnej, a wypłata tego świadczenia została wstrzymana od 1 lipca 2017 r. w związku z ukończeniem przez M. O. (1) 25 roku życia. Organ rentowy potwierdził, że M. O. (1) w dniu 7 września 2017 r. złożyła wniosek o wstrzymanie wypłaty renty rodzinnej powołując się na to, że od 8 lutego 2017 r. została skreślona z listy słuchaczy Zaocznej Policealnej Szkoły (...) w R., a także, że w odpowiedzi na ten wniosek została poinformowana, że została skreślona z listy słuchaczy tej szkoły z dniem 31 sierpnia 2017 r., a wobec tego renta rodzinna za okres od 1 lutego 2017 r. do 30 czerwca 2017 r. była świadczeniem należnym. Powołując się na przepis art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 X 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że wnioskodawczyni jako osoba uprawniona do renty rodzinnej podejmująca prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej nie podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, a jedynie obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu. Dlatego nie mogła podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu.

W odwołaniu pełnomocnik M. O. (1) zarzucał, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. Wg pełnomocnika, skoro M. O. (1) jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych i opłacała składki na ubezpieczenie, to organ rentowy bezpodstawnie stwierdził, że w okresie od 1 marca do 30 czerwca 2017 r. nie podlega ona obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. Nadto, organ rentowy bezpodstawnie wypłacał M. O. (1) rentę rodzinną przez okres od lutego do czerwca 2017 r., bowiem nie kontynuowała ona nauki w Policealnej Szkole (...). Istniał zatem tytuł do podlegania przez nią obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, jak również miała tytuł do tego aby mogła być objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym do którego się zgłosiła.

W odpowiedzi ZUS O/R. wniósł o oddalenie odwołania i podtrzymał stanowisko jak w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji. Podtrzymał też argumentację, że w sytuacji gdy M. O. była uprawniona do renty rodzinnej to jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie pobierania renty rodzinnej nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym, natomiast zgodnie z przepisem art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych mogła podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu społecznemu. Organ rentowy stwierdził, że brak było podstawy do objęcia M. O. dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, skoro w dacie zgłoszenia do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Podnosił także, że M. O. (1) już wcześniej w okresie od 30 czerwca 2014 r. do 31 sierpnia 2015 r. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, a w związku z tym że w tym okresie była uprawniona do pobierania renty rodzinnej poinformowała organ rentowy, że nie przystępuje do dobrowolnego ubezpieczenia społecznego w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 23 listopada 2018 r. sygn. akt IV U 402/18 oddalił odwołanie i zasądził od M. O. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w R. kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego

Sąd I instancji ustalił, że stan faktyczny spraw jest bezsporny i wnioskodawczyni M. O. (1) była uprawniona do renty rodzinnej po zmarłym ojcu Z. O. od 4 lipca 2010 r. i od tej daty świadczenie było wypłacane. W piśmie skierowanym do ZUS O/R. (data wpływu 31 października 2017 r.) dyrektor Zaocznej Policealnej Szkoły (...) w R. potwierdził, że M. O. (1) była słuchaczem szkoły od 16 września 2016 r. do 31 stycznia 2017 r., a w dniu 31 stycznia 2017 r. została skreślona z listy słuchaczy. Kolejno była słuchaczem szkoły od 8 lutego 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r. i z dniem 31 sierpnia 2017 r. została skreślona z listy słuchaczy. Sąd Okręgowy wskazał, że poza sporem jest i to, że w okresie objętym zaskarżoną

decyzją ZUS O/R. wypłacał M. O. (1) rentę rodzinną. Wstrzymanie wypłaty renty rodzinnej nastąpiło od dnia 1 lipca 2017 r. w związku z ukończeniem 25 roku życia (decyzja z dnia 10 czerwca 2017 r. znak (...)). Sąd I instancji uznał, że w okresie objętym decyzją M. O. (1) nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca działalność gospodarczą, bowiem była uprawniona do renty rodzinnej. W związku z powyższym nie mogła podlegać dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą, bowiem nie miała tytułu do objęcia jej tym ubezpieczeniem. Stąd, wobec bezpodstawności odwołania, sąd w trybie art. 477¹⁴ § 1 kpc orzekł o jego oddaleniu. O kosztach orzekł zgodnie z przepisem art. 98 kpc.

Powyższy wyrok został zaskarżony apelacją wnioskodawczyni, która wniosła o jego zmianę i uwzględnienie odwołania zgodnie z jej wnioskiem tj. uznanie, że z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej podlegała obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu w okresie od 1 marca 2017 roku do 30 czerwca 2017 roku oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu w okresie od 1 marca 2017 roku, zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych - za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, z obowiązkiem określenia kosztów postępowania;

Zarzuciła naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:

a) art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 7, art. 77 i art. 80 w zw. z art. 107 § 3 ustawy z dnia z dnia

14 czerwca 1960 roku - Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 1257 z późn. zm.) oraz w zw. z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych - poprzez brak dokonania wszechstronnej oceny materiału dowodowego polegający na pominięciu w tej ocenie okoliczności ujawnionych w dołączonych do akt sprawy dokumentach oraz w zeznaniach samej Ubezpieczonej;

a) art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez brak sporządzenia wyczerpującego uzasadnienia wyroku, zawierającego całościowe wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia - brak w uzasadnieniu przekonywującego wyjaśnienia, na jakiej podstawie i w oparciu o jakie dowody Sąd I Instancji ustalił, że...

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

a) art. 6 ust. 1 pkt. 5, art. 11 ust. 2, art. 12 ust. 1 i art. 13 pkt. 4 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez ich niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym sprawy, co skutkowało nieprawidłowym uznaniem, że Ubezpieczona jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie była objęta obowiązkowym ubezpieczeniem: emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresie od 1 marca 2017 roku do 30 czerwca 2017;

b) art. 14 ust. 1 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w stanie faktycznym sprawy, co skutkowało nieprawidłowym uznaniem, że ubezpieczona nie była objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tym ubezpieczeniem tj. od dnia 2 marca 2017 roku;

c) art. 83 ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez jego błędne zastosowanie i wydanie decyzji ustalającej okres niepodlegania Ubezpieczonej ubezpieczeniom społecznym w sposób sprzeczny ze stanem faktycznym sprawy, a w szczególności rzeczywistym okresem podlegania ubezpieczeniu;

d) art. 5 kc poprzez brak wzięcia pod uwagę przy ustaleniu przyczyn pobierania renty rodzinnej okoliczności indywidualnych właściwych dla Ubezpieczonej oraz dla okresu w którym renta rodzinna była pobierana.

Ponadto wniósł o dopuszczenie dowodu z dokumentów załączonych do niniejszego pisma na okoliczności wskazane w uzasadnieniu niniejszej apelacji oraz dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron na okoliczności wskazane w uzasadnieniu niniejszej apelacji.

W uzasadnieniu apelacji naprowadziła między innymi, że w szczególności zwraca uwagę na zdawkowe uzasadnienie podjętego przez Sąd I instancji rozstrzygnięcia a w zasadzie jego brak. Samo uzasadnienie które miałyby przekonać Ubezpieczona do słuszności dokonanego przez Sąd I instancji procesu myślowego sprowadza się wyłącznie do jednego zdania, bez jakiegokolwiek odwołania się i polemiki z przedstawianą argumentacją. Podniosła, że z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej od samego początku jej prowadzenia odprowadzała obowiązkowe składki na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, wypadkowe oraz dobrowolną składkę na ubezpieczenie chorobowe (zgłoszenia do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego dokonała w dniu 2 marca 2017 roku i też od tego dnia odprowadzała składki na wskazane ubezpieczenie). Wskazane składki były odprowadzane przez Ubezpieczoną terminowo oraz w zadeklarowanej w zgłoszeniu wysokości. Przeprowadzenie dowodu z dodatkowego przesłuchania stron pozwoliłoby na bezpośredni kontakt z Ubezpieczoną i w sposób niejako „organoleptyczny” oceni przesłanki jakimi wnioskodawczyni kierowała się podejmując prowadzenie działalności gospodarczej oraz zaprzestając pobierania nauki. Podkreślił, że obowiązkowe ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej powstają z mocy prawa i nie jest uzależnione od decyzji organu rentowego W ocenie apelującej, Sąd I instancji niezasadnie uzależnił ustalenie daty początkowej objęcia obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym, rentowym i wypadkowym oraz dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym od faktu otrzymania do ukończenia 25 roku życia renty po zmarłym ojcu. Renta ponadto, po zmarłym ojcu była wypłacana ubezpieczonej do czerwca 2017 roku pomimo, że od dnia 8 lutego 2017 roku ubezpieczona nie pobierała żadnej nauki (jedną z przesłanek uzyskania renty rodzinnej, drugą z przesłanek jest nieukończenie 25. roku życia). A z załączonego zaświadczenia wystawionego przez Szkołę policealną(...) w R. numer (...) z dnia 6 września 2017 roku wynika, że M. O. (1) w okresie od 8 lutego 2017 roku do 31 sierpnia 2017 roku nie uczestniczyła w zajęciach szkoleniowych. W związku z brakiem uczestnictwa w zajęciach szkoleniowych od dnia 8 lutego 2017 roku nie została ona dopuszczona do sesji egzaminacyjnej, a co za tym idzie nie uzyskała promocji na semestr. Biorąc to pod uwagę powyższe jak wywody judykatury, zdaniem apelującego stanowisko Sądu I instancji co do wypełnienia obowiązku do pobierania nauki nie zostało spełnione zatem spełnione zostały przesłanki do ustalenia, że M. O. (1) podlegała ubezpieczeniom społecznym i w związku z tym należy jej się uprawnienie do świadczenia macierzyńskiego.

W odpowiedzi na apelację organ rentowy wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od M. O. (1) na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych za II instancję. Podniósł organ, że przedmiotem postępowania jest rozstrzygnięcie zbiegu tytułów do ubezpieczeń społecznych, dlatego brak jest podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji w oparciu o przedstawione argumenty skarżącej M. O. (1). Zauważył, że zgodnie z art. 9 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4, 4a, i 4 c, mające ustalone prawo do emerytury lub renty podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Mając ustalone prawo do renty rodzinnej do dnia 30.06.2017 r. (prawomocna decyzja z dnia 17.11.2016 r. znak: (...))i prawomocna decyzja z dnia 10.06.2017 r. znak: (...) M. O. (1) nie mogła od dnia 01.03.2017 r. do dnia 30.06.2017 r. podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a także nie mogła zgłosić się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. W dniu 07.09.2017 r. (tj. ponad dwa miesiące po ustaniu prawa do renty rodzinnej i po zaprzestaniu jej wypłaty - ostatnie świadczenie było wypłacone w dniu 25.06.2017 r.) Pani M. O. (1) zwróciła się do ZUS z wnioskiem o wstrzymanie wypłaty renty rodzinnej wskazując, że od 08.02.2017 r. została skreślona z listy słuchaczy Zaocznej Policealnej Szkoły (...) w R.. W odpowiedzi organ rentowy poinformował, że renta rodzinna za okres od 01.02.2017 r. do 30.06.2017 r. była należna i została prawidłowo wypłacona, ponieważ według ustaleń organu Pani M. O. (1) została skreślona z listy słuchaczy dopiero w dniu 31.08.2017 r.. Nadto organ rentowy zarzucił, że M. O. (1) na podstawie wpisu do (...) prowadziła już wcześniej działalność gospodarczą pod nazwą (...) w okresie od dnia 30.06.2014 r. do dnia 31.08.2015 r. Działalność ta była także prowadzona w okresie pobierania renty rodzinnej i Pani M. O. (1) informowała wówczas ZUS, że z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej nie przystąpiła do dobrowolnych ubezpieczeń społecznych (zob. pismo Pani M. O. (1) z dnia 21.12.2015 r.). Powyższe wskazuje, że Pani M. O. (1) miała pełne rozeznanie odnośnie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, tj. w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w okresie pobierania renty rodzinnej.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie zważył co następuje :

Apelacja wnioskodawczyni jest nieuzasadniona i jako taka podlegała oddaleniu. Sąd Okręgowy wydał wyrok zgodny z prawem.

Nie mniej jednak należy przyznać rację apelującemu, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku jest wyjątkowo zdawkowe i nie odpowiada treści art. 328 § 2 kpc. Nie mniej jednak trzeba przypomnieć, że o skutecznym naruszeniu przez Sąd art. 328 § 2 k.p.c. można mówić wtedy, gdy uzasadnienie wyroku nie zawiera elementów pozwalających na weryfikację stanowiska sądu, a braki uzasadnienia w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej muszą być tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona, bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej, co powoduje, że należy uznać, iż sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. O naruszeniu ww. przepisu można mówić w wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu pierwszej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wywodu, który doprowadził do wydania zaskarżonego orzeczenia. Ponadto, postępowanie apelacyjne choć jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że Sąd II instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt: IV CSK 290/11; LEX nr 1136006) . Zgodnie bowiem z art. 382 kpc sąd odwoławczy orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego przed sądem I instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym, bowiem postępowanie apelacyjne polega na merytorycznym rozpoznaniu sprawy i wyrok sądu drugiej instancji musi opierać się na jego własnych i samoistnych ustaleniach faktycznych i prawnych (zob. orzeczenie SN z dnia 26 kwietnia 1935 r., C III 473/34, OSN(C) 1935, nr 12, poz. 496), przy czym Sąd drugiej instancji może podzielić ustalenia sądu pierwszej instancji i przyjąć je za podstawę własnego orzeczenia.

Sam też apelujący podnosi, że „w literaturze i w orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że w obowiązującym obecnie w polskim porządku prawnym modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji stanowi kontynuację postępowania pierwszoinstancyjnego, co oznacza, że sąd ten jest sądem merytorycznym, który ma każdorazowo poczynić własne ustalenia faktyczne i na ich kanwie dokonać oceny prawnej żądania pozwu. Sąd apelacyjny nie może więc - odmiennie niż w poprzednio obowiązującym systemie rewizyjnym - ograniczyć się jedynie do skontrolowania prawidłowości rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji - por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.07.201 Ir. Sygn. akt I CSK 67/11, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6.04.2016r. Sygn. akt IVCSK 465/15(...) Sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego(...) przytoczone w niniejszej apelacji zarzuty należy potraktować jako stanowisko ubezpieczonej, nie krępujące tut. Sądu w zakresie podstaw materialnoprawnych skutkujących zmianą lub uchYLENIEM zaskarżonego orzeczenia”.

Tymczasem wobec zawartego w apelacji zarzutu naruszenie przepisów prawa procesowego godzi się zauważyć, że w niniejszej sprawie stan faktyczny nie był sporny i wprost wynikał bądź z dokumentów jakimi dysponował organ rentowy i wnioskodawczyni, bądź z okoliczności przyznanych i niekwestionowanych przez strony. Tym samym wniosek dowodowy o uzupełniające przesłuchanie wnioskodawczyni zgłoszony w apelacji był nieprzydatny gdyż okoliczności na które miałyby wnioskodawczyni zeznawać tj. prowadzenie działalności gospodarczej i nieuczestniczenie w zajęciach szkolnych w Szkole Policealnej C. nie były kwestionowane w toku postępowania. Sąd odwoławczy zauważa także, że istocie zarzuty apelacji sprowadzają się do naruszenia przepisów prawa materialnego i jako takie nie znajdują uzasadnienia z przyczyn poniżej wskazanych.

Spór w rozstrzyganej sprawie dotyczył zasadności objęcia wnioskodawczyni M. O. (1) obowiązkowymi ubezpieczeniami: emerytalnym, rentowymi i wypadkowym od dnia 1 marca 2017 r. do dnia 30 czerwca 2017 r., z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, w okresie w którym jednocześnie przyznano jej prawomocną decyzję organu rentowego prawo do renty rodzinnej.

Słusznie organ rentowy podnosi, że w myśl art. 9 ust. 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych osoby, o których mowa w art. 6, niewymienione w ust. 4, 4a, i 4 c, mające ustalone prawo do emerytury lub renty mogą podlegać tylko dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Prawo do renty rodzinnej M. O. (1) miała ustalone prawomocną decyzją z dnia 17.11.2016 r. znak: R/049489852/25 i prawomocną decyzją z dnia 10.06.2017 r. znak: R/049489852/25 do dnia 30.06.2017 r.. Decyzje te nie były przez wnioskodawczynię w żaden sposób kwestionowane i wzruszane. Dopiero w dniu 7 września 2017 r. czyli po wydaniu zaskarżonej decyzji, jak również decyzji o odmowie przyznania prawa do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego, oraz w ponad dwa miesiące po ustaniu prawa do renty rodzinnej i po zaprzestaniu jej wypłaty (ostatnie świadczenie było wypłacone w dniu 25.06.2017 r.) M. O. (1) zwróciła się do ZUS z wnioskiem o wstrzymanie wypłaty renty wskazując, że od 8 lutego 2017 r. została skreślona z listy słuchaczy Zaocznej Policealnej Szkoły (...) w R.. Organ rentowy zaś w reakcji na ww. pismo poinformował wnioskodawczynię, że renta rodzinna za okres od 01.02.2017 r. do 30.06.2017 r. była należna i została prawidłowo wypłacona, ponieważ według ustaleń organu Pani M. O. (1) została skreślona z listy słuchaczy dopiero w dniu 31 sierpnia 2017 r..

Apelujący zarzuca, że Sąd I instancji niezasadnie uzależnił ustalenie daty początkowej objęcia M. O. (1) obowiązkowym ubezpieczeniem emerytalnym, rentowym i wypadkowym oraz dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym od faktu otrzymywania do ukończenia 25 roku życia renty po zmarłym ojcu gdyż renta była wypłacana pomimo, że od dnia 8 lutego 2017 roku ubezpieczona nie pobierała żadnej nauki (co jest jedną z przesłanek uzyskania renty rodzinnej). Należy jednak stwierdzić, że skoro w myśl ww. przepisu art. 9 ust. 5 ustawy o systemie na kształt obowiązku ubezpieczenia emerytalnego i rentowego wpływa posiadanie przez ubezpieczonego uprawnień emerytalnych lub rentowych, to oznacza to właśnie posiadanie przez ubezpieczonego ustalonego prawa do emerytury lub renty, a nie jedynie spełnianie warunków do nabycia prawa do emerytury lub renty (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2007 r., I UK 323/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 145). Przepisy art. 9 ust. 4-6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczą osób, które mają ustalone prawo do emerytury lub renty, a więc bez znaczenia jest faktyczne pobieranie jednego z tych świadczeń. W wyroku z 17 października 2006 r., II UK 67/06 (LEX nr 585797), Sąd Najwyższy przyjął, że decyzja uprawnionego organu rentowego ustalająca prawo do emerytury, rodzi brak podstaw do objęcia w okresie jej obowiązywania obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym, rentowymi i wypadkowym w związku z prowadzona działalnością gospodarczą (art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Pogląd ten można odnieść do ustalenia prawa do renty rodzinnej gdyż art. 9 ust. 5 ustawy o systemie dotyczy osób mających ustalone prawo do jakiegokolwiek renty (w tym renty rodzinnej), a nie tylko do renty z tytułu niezdolności do pracy. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych nie zawiera definicji pojęć: emerytura, renta, emeryt, rencista (por. art. 4 tej ustawy). Stanowi jedynie (w art. 4 pkt 1), że użyte w tej ustawie określenie "ubezpieczeni" oznacza osoby fizyczne podlegające chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych, o których mowa w art. 1, czyli na przykład ubezpieczeniu emerytalnemu lub ubezpieczeniom rentowym. Definicji pojęcia osoby mającej ustalone prawo do renty należy zatem poszukiwać w ustawach regulujących ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenia rentowe. W ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych można znaleźć definicję pojęć renta oraz rencista (art. 4 pkt 10 i 11 tej ustawy). Renta oznacza rentę z tytułu niezdolności do pracy i rentę rodzinną. Rencista oznacza osobę mającą ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy lub do renty rodzinnej. Jeżeli więc w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych wspomina się o osobie mającej ustalone prawo do renty bez wyraźnego zaznaczenia, że chodzi o rentę z tytułu niezdolności do pracy, oznacza to, że chodzi o każdą rentę, także rentę rodzinną. Do takich wniosków prowadzi wykładnia systemowa.

W odniesieniu do art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w doktrynie podkreśla się, że osoby posiadające status emeryta lub rencisty (z wyjątkami przewidzianymi w ust. 4 i 4c) nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia emerytalnego i rentowego z tytułów wymienionych w art. 6 ustawy, natomiast na mocy ogólnej normy kompetencyjnej zawartej w art. 9 ust. 5 mogą przystąpić do ubezpieczenia społecznego (emerytalnego i rentowego) na swój wniosek (dobrowolnie). Od 1 stycznia 2007 r. nastąpiło w stosunku do tych osób rozszerzenie obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego i rentowego na osoby pobierające renty z tytułu niezdolności do pracy i prowadzące jednocześnie działalność gospodarczą (do czasu ustalenia na ich rzecz prawa do emerytury - art. 9 ust. 4c ustawy). Jest to unormowanie szczególne, wymagające wykładni ścisłej. Obowiązek ubezpieczenia i związana z nim konieczność opłacania składek dotyczy zatem tylko tych osób, które uzyskały prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z systemu powszechnego, z wyłączeniem rent wynikających z przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy

zawodowych lub policji, ubezpieczenia społecznego rolników, rent rodzinnych (T. M., Kumulacja i rozłączność tytułów ubezpieczenia społecznego, (...) 2007 nr 1, s. 22, wyrok SN z 5.06.2014 r., I UK 446/13, LEX nr 1506374).

Użyty w omawianych przepisach zwrot "mające ustalone prawo" do świadczeń z ubezpieczeń społecznych musi być utożsamiany z przyznaniem tego prawa decyzją organu rentowego. Nie chodzi więc w nim o spełnienie – jak wnosi apelująca - ex lege ustawowych przesłanek prawa do świadczenia (kontynuowanie nauki), lecz o realizację tego prawa po uprzednim złożeniu w organie rentowym stosownego wniosku o jego przyznanie (wyrok SN z 29.08.2017 r., I UK 336/16, OSNP 2018, nr 9, poz. 121. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, LEX nr 1567460 i powołane tam orzecznictwo).

Wnioskodawczyni M. O. (1) jednak najpierw w pełni pobrała należne jej świadczenie rentowe (tj. do ukończenia 25 roku życia), a zasadność przyznanego jej świadczenia zakwestionowała dopiero na etapie odmowy prawa wypłaty zasiłku chorobowego z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej. Organ rentowy prawidłowo na tym etapie uznał, że złożony we wrześniu 2017 roku wniosek o wstrzymanie wypłaty renty, czyli w chwili kiedy prawo do tego świadczenia już ustало i zostało wypłacone ostatnie świadczenie rentowe, był bezskuteczny. Dopiero bowiem skuteczne wzruszenie prawa do renty rodzinnej w lutym bądź marcu 2017 roku i rezygnacja z jej pobierania pozwoliłaby na podleganie M. O. (1) obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy), co oznaczałoby jednocześnie objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym, ponieważ według art. 11 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniem chorobowym mogą być objęte wyłącznie osoby podlegające obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Tylko takie rozwiązanie, zgodne z obowiązującymi przepisami prawa ubezpieczeń społecznych skutkowałoby objęciem wnioskodawczyni ubezpieczeniem chorobowym i nabyciem prawa do zasiłku chorobowego i macierzyńskiego.

Na marginesie należy zauważyć, że organ rentowy nie bez powodu podnosi, że M. O. (1) na podstawie wpisu do (...) okresie od dnia 30.06.2014 r. do dnia 31.08.2015 r. prowadziła już wcześniej działalność gospodarczą pod nazwą (...) i działalność ta była także prowadzona w okresie pobierania renty rodzinnej. Wówczas M. O. (1) informowała ZUS, że z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej nie przystąpiła do dobrowolnych ubezpieczeń społecznych (pismo M. O. (1) z dnia 21.12.2015 r.). To z kolei oznacza, że wnioskodawczyni winna mieć rozeznanie odnośnie zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczeń, tj. w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej w okresie pobierania renty rodzinnej.

Powyższe argumenty pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, że M. O. (1) nie mogła od dnia 01.03.2017 r. do dnia 30.06.2017 r. podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, a także nie mogła zgłosić się do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Mając na uwadze powołaną argumentację orzeczono jak w sentencji w oparciu o brzmienie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania Sąd orzekł po myśli art. 102 kpc uznając, że zastosowanie przez art. 102 kpc powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego” (postanowienie z 14 stycznia 1974r., II CZ 223/73, LEX nr 7379, postanowienie Sądu Najwyższego z 13 października 1970r. sygn. IV Pz 61/76, LEX nr 7856, postanowienie Sądu Najwyższego z 16 lutego 1981r. sygn. IV Pz 11/81, LEX nr 8307) . W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że do kręgu okoliczności uzasadniających zastosowanie art. 102 k.p.c. zalicza się między innymi ciężką sytuację strony przegrywającej (orzeczenie Sądu Najwyższego z 17.11.1972 r., I PR 423/72, OSN 1973, Nr 7-8, poz. 138), czy też szczególnie charakter sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 15.03.1983 r., I Cz 30/82) . Mając na uwadze niekorzystną sytuację majątkową M. O. (1), ale także charakter sprawy Sąd odwoławczy uznał, że było możliwe pozostawanie przez wnioskodawczynię w subiektywnym przekonaniu o słuszności prezentowanych w apelacji racji, co wymagało przeprowadzenia postępowania, stąd obciążenie wnioskodawczyni kosztami zastępstwa procesowego naruszałoby wobec tego również względy słuszności. Zatem w okolicznościach niniejszej sprawy zachodził przypadek szczególnie

uzasadniony przemawiający za nieobciążeniem wnioskodawczyni kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

(...) (...) (...)

Sygn. akt III AUa 140/19

ZARZĄDZENIE

1/. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć peł. wnioskodawczyni.

2/. (...) m-ce

(...)

3.02.2021r.